

I. CONFERÈNCIES PLENÀRIES

EL PRESENT I EL FUTUR POSSIBLE DE L'ESPAI OCCITANO-CATALÀ DINS LES RELACIONS CULTURALS I SÒCIO-ECONÒMIQUES ENTRE POBLES D'EUROPA I DELS VOLTANTS DEL MEDITERRANI

No cal mai deixar-se eixordar la intel·ligència per les paraules, encara que aquestes siguin termes jurídics. És veritat que es tracta d'«Europa unida» en l'Acta Única Europea que entrarà en vigor el 1r. de gener de 1993. Però l'adjectiu no és res més que el rastre d'una antiga voluntat política dins un text d'objecte tan sols econòmic. És, tot plegat, el senyal d'una nostàlgia de quan es va creure entre nosaltres, el 1954, que fóra possible una unió, amb Parlament comú i govern federal. L'esperança europea va ser aleshores rebutjada *sine die* per l'Assemblea francesa. Després de Gaulle va desarrelar-la de la pràctica dels Estats. Es podia pensar, el juny del 85, quan el president de torn del Consell d'Europa, l'italià Bettino Craxi, va fer votar els seus col·legues sobre un altre projecte d'unió, que es faria un pas en aquell sentit. El resultat fou justament l'Acta Única, celebrada ara amb tanta retòrica pels homes de poder, que porta una conclusió al procés obert pels dos tractats de Roma, de contingut econòmic i res més.

Podem dir sense gosadia d'anàlisi, i sense tampoc cap perjudici polític, que l'Acta Única cau com un fruit madur al punt històric en què l'eixamplament del mercat capitalista el necessita. No l'han volgut els pobles. Partidaris o no, els Estats l'han acceptat perquè no era possible que no fossin l'eina d'aquell eixamplament. Ja des dels anys 70 les economies a les quals ells fan de marc eren, com es diu, extravertides: manades de la part de fora. Els discursos

d'independència nacional no hi canvien res. L'embolcall no és la mercaderia.

No cal tampoc acceptar les promeses sense examen. És veritat que una part important de l'Acta Única concerneix les regions i que això podria ser una via practicable per a la reivindicació d'existència d'aquestes, o de les nacions petites, o de les nacions sense Estat, o de les minories. Però la via és condicional. Primerament, és una via econòmica, no cal dir-ho. Segona, és una via ja tancada. L'Acta rep la tasca de «reduir la disparitat entre les regions», i per això Europa tindrà el seu *fons de desenrotllament*. Però sobre aquell fons la Comissió pot fer tan sols proposicions i el Parlament dir el seu parer. El Consell té la decisió.

No hi ha cap canvi des dels començos d'Europa: la Comissió és encara un fals executiu sense cap legislatiu. El Consell, on seuen els ministres dels Estats, continua fent el que vol. El progrés petit que podem adduir és que d'ara endavant se sap que el joc ha estat trucat. En el seu document del 87, la Comissió ha gosat parlar de la seva *complementarietat* amb les accions estatals i proposar un funcionament de *partners*. Ja veurem quin èxit tindrà.

Però cal que nosaltres, els ciutadans que tenim una papereta de vot, encara que sigui per a poques coses, però un dret illimitat a la consciència, no deixem de banda un tipus d'anàlisi que no tenen i no poden tenir els caps d'Estat, enclosos dins els límits de la seva obligatòria competència.

Podem, d'una manera particular, veure-hi més lluny i més clar que ells en els fenòmens d'evolució de les societats. Podem també aguitar el mapa amb ulls més lúcids que els guardafronteres que ells són per funció pròpia.

* * *

Aquí on som, a Tolosa de Llenguadoc, i al moment que estem vivint, us voldria convidar una estona al doble exercici d'una visió lliure i responsable que s'anomena *història llarga i comprensió dels espais*. És una visió vedada a la gent dels Estats, perquè administra amb una urgència d'actualitat un mite d'eternitat i

perquè la seva intervenció impedeix la visió espacial, i és un reconeixement automàtic dels territoris. Provem, doncs, de fer camí entre el curt i l'etern, la miopia i l'embadaliment, un camí llarg; i provem de relativitzar les fronteres.

El que em sembla més evident, segons aquesta visió, és això que ens aplega avui a Tolosa, sobre el tema una mica romàntic —però no ho és de veritat, ja hi tornarem—, de les relacions occitano-catalanes.

Aquelles relacions tenen un revers. El problema és que el revers s'ha fet més visible, més legítim, menys contestable que el dret. La gent de l'Estat i la gent del prejudici són gent que es pensen de viure a l'adret, encara que visquin a l'ubac, si em permeteu de parlar l'occità dels geògrafs francesos. Per situar-nos a l'adret, nosaltres, hem de recapitular set segles d'història. Això sí que és història llarga, però us prego que no deixeu que us rodi el cap. Aquesta llargària és menys vertiginosa que l'eternitat de França i d'Espanya, que el sentit prejudicial no contesta mai.

Aquells set segles foren ocupats per un procés d'*extrapolació territorial*. Es veu molt bé sobre el mapa actual de França, sigui un mapa dels ferrocarrils, sigui un mapa de les línies aèries. El lloc del poder territorialitzant va ser, des del segle XIII i la guerra albigesa, un lloc excèntric. París és clarament una capital del Nord d'Europa, veïna de Brusselles, Londres, Amsterdam, Frankfurt, i molt allunyada de Tolosa, Avinyó, Marsella, i no diguem de Niça i de Perpinyà. La centralització francesa, tan excepcional com és encara, té moltes raons dins la constitució del mateix poder, monàrquic i després pseudodemocràtic, vull dir autoritari sobre un model bonapartista. Però ¿qui no veu que ha estat el mitjà de cohesió d'un Estat paradoxal, fet d'una regió molt ben articulada geogràficament, amb la seva capital al bell mig, i d'un Sud llunyà i sotmès? La submissió d'aquell sud ha ocupat les tropes del rei de París i l'exèrcit dels seus oficials i funcionaris des del segle XIII fins al XVII, si tenim en compte els últims esclats d'una revolta antiestatal al moment de la Guerra dels Camisards. A més, l'adquisició de Niça és un fet del dinou. Segons el nostre compte, quatre o sis dels set segles de vida francesa de l'espai occità foren dedi-

cats a conquesta, ocupació i repressió. També a l'adhesió a la Corona o a la Nació, és veritat. Sigui com sigui, a la lògica complexa de l'extrapolació.

Voldria afegir dues precisions importantíssimes que completen i canvien potser el sentit d'aquesta lògica. L'espai occità no va ser mai, per al poder establert a París, una finalitat, sinó que fou sempre considerat una etapa. Des del temps de Felip el Bell fins al temps de Napoleó, tenir el Llenguadoc i Aquitània fou per a França el motiu permanent de la intervenció a Espanya. L'antiga relació de Barcelona i Montpeller fou concebuda a l'inrevés pel famós Lluís XI, quan era Delfí i governador en terres occitanes.

D'altra banda, la conquesta de Provença que els angevins feren durant la guerra albigena no podia limitar-se aquí; va ser el primer acte de la intervenció a Itàlia on finalment els francesos havien d'encontrar, a Sicília, la intervenció catalano-aragonesa. La voluntat, però, no resta aturada. Les guerres italianes, fins a Napoleó, són una constant de la política d'expansió francesa a Europa. Fins al segle dinou, es pot dir que fins al seu Imperi Segon, França no posseeix l'arc mediterrani occità, entre Perpinyà i Mentó, per si mateix, sinó com un motiu d'hegemonia al Mediterrani.

El posseeix també com a punt de partença de la seva expansió colonial. Sense Marsella no hauria pogut desembarcar mai a la costa algeriana. Sense la guerra albigena no hi hauria hagut mai la conquesta i la inútil guerra de reconquesta d'Indo-xina.

Quan considerem la durada llarga i l'encadenament de causes i conseqüències en el destí dels Estats, crec que no hi ha cap qüestió regional d'Occitània, sinó que ens situem al bell mig de problemes principals i de relacions internacionals.

El problema que estem definint és el problema de la funció del Mediterrani. No es pot entendre sense parlar de la funció del port de mar de Bordeus, també occità, i orientat cap a Ponent, a la costa cantàbrica, a les Illes Britàniques i a Amèrica. França va utilitzar la lògica de l'espai occità, des dels segles xv i xvi, com a motiu d'expansió al Carib, a Mèxic i a la Florida.

Però, també des del segle xv, es va produir una altra expansió territorial, sota el segell de l'Estat espanyol, centrat i centralitzat

per Castella. La unió amb Aragó del 1517, precedida per l'annexió de Navarra, no significa tan sols una realització nova de l'antiga Hispània dels visigots, sinó un punt de partença per a la conquesta del mar. L'espai catalanòfon és tractat com a *marca* cap a Orient, exactament cap a Sicília i Nàpols, on Castella succeeix Aragó. Immediatament després, l'explotació del Nou Món i l'explosió dels mercats europeus sota la pressió de l'or americà, d'una banda, i la coincidència d'interessos i de Corona amb aquella força capitalista de l'Europa mitjana que és l'Imperi germànic, d'una altra banda, havien de fer del Mediterrani un llac interior. L'última resistència a aquesta reducció, d'importància transcendental per als tres continents que s'articulen sobre el «Mare Nostrum», la podem veure als començos del segle XVIII, quan la revolta de Barcelona es fa ressò de la revolta occitana dels Camisards, en una vinculació òbvia al nus de l'estratègia geopolítica.

Aquí tenim, al moment de la doble tirania dels Borbons, al moment del decret de Nova Planta, al moment que s'acaben totes les «emocions» populars occitanes, que tenien una tradició de dos segles, el punt fort, el cim culminant de la llarga durada, que és també un fons de presidi històric. L'extrapolació ha vençut.

Fins fa ben poc es podia creure que havia vençut d'una manera definitiva.

* * *

El període recent, us proposo de veure'l a l'inrevés, a partir d'ara, en què jo crec que un altre punt fort, un altre cim culminant s'assenyala als ulls dels clarividents.

Examinem primer de tot el marc general. Fa quaranta-tres anys que els europeus vivim en pau. Em refereixo a la gent de tot Europa, no parlo d'un Estat particular, i no parlo de les guerres locals que dos Estats tenen encara a l'esquena, a l'Ulster i a Euskadi. És veritat que hem estat rodejats de conflictes bèl·lics, que França va ocupar disset anys l'atenció internacional amb la seva fracassada reconquesta colonial, i que Portugal la segueix de molt a prop. És veritat que hem conegut l'angoixa del conflicte total, presos entre

les forces de Ponent i la muralla d'Orient. Però, al capdavant, hem viscut en pau.

El que vull dir és que, a condició que ens considerem encara ciutadans o súbdits d'Estats, igual que al període precedent, el nostre destí és totalment capgirat. Sense tractat d'unió política —tor-nem-hi—, sense que arribéssim a la vera ciutadania supraestatal, els Estats han perdut *de fet* el dret de llançar els europeus contra els europeus. Ningú no pot pensar que d'ara endavant això sigui possible. El problema pendent és l'extensió cap als Estats orientals d'aquesta nova normalitat.

Això significa dues coses essencials a què no estem encara mentalment habituats. Primer: la diversió en els problemes interns, socials, econòmics, ètnics que va ser la guerra intraeuropea, els Estats ja no la tenen al seu abast. L'última va ser la més terrorífica, però el 45 era un començ tant com una fi. Començava el temps de la guerra impossible. Ara ho sabem.

Una guerra que tenim el dret, ara, de dir-ne *guerra civil*, fos de cent anys, de trenta, de set, de quatre o de cinc. El nostre deure, d'homes d'un temps que acaba el seu primer mig segle, és de substituir la cortina de fum que van teixir i que potser continuen teixint els alienats a la raó d'Estat, és a dir, l'anàlisi de cada conflicte segons una visió general. Caldria que, tots junts, els historiadors sincers d'Europa ens poséssim a escriure la història dels pobles del nostre continent. Dic: tots junts, i amb autocrítica mútua, perquè tinc por que si un historiador francès ho fes tot sol tindríem un retrat d'Europa en tinta tricolor. Naturalment, un espanyol la faria amb una altra tinta i no seria pas, la pobreta, més... maca.

La segona conseqüència de la pau és que tots els aparells estatals són la nostra herència fatal d'un temps abolit. Han estat bastits entorn dels principis de la confrontació diplomàtica, econòmica i militar, de la defensa exterior i interior, de l'hegemonia que va aparellada amb la dita independència com l'assalt amb la parada. Són tots, per pròpia natura, aparells totalitaris i agressius.

Durant molt de temps, la crítica dels Estats com a «monstres freds» fou una qüestió de filosofia política, més o menys lligada a la tradició anarquista. Ara ve el temps que és una actitud senzillament

de percepció general de la història. Jo crec que aquesta percepció era visible tan bon punt s'acabà la nostra última guerra, i no tan sols per als federalistes que tingueren el seu congrés a l'Haia, sinó també, d'una manera mig conscient, per a tot el personal dels Estats: diputats, ministres, funcionaris. Ells podien saber que els Estats que renaixien, vencedors o vençuts segons una classificació molt teòrica (pensem en Polònia, en Grècia, en Itàlia), tenien una independència il·lusòria a la part del món on Jalta i Potsdam els havien posats. Nogensmenys els occidentals feren de tot per defugir la realitat. Els orientals van perdre molt aviat fins i tot les aparències de llibertat. A l'Oest, de la independència diplomàtica, estratègica, ideològica i fantasmagòrica, dos Estats van recuperar molt, finalment: la Gran Bretanya, perquè tenia una aliança amb els Estats Units d'Amèrica no tan desigual com els altres i perquè no va ser mai vençuda ni ocupada pels alemanys; i França, perquè tenia sempre l'imperi colonial com a justificació en el mercat de les grandeses nacionals.

La paradoxa de França és que la recuperació no hi fou possible sense un joc verament extraordinari en la consciència nacional. Fins al 58, els governs francesos majoritàriament de centre-esquerra menen una guerra de recolonització a Àfrica i a Àsia, a l'inrevés de la moral internacional i de la pràctica britànica. Continuen emprant la reiteració d'història hegemònica al mateix moment que han perdut els recursos de l'hegemonia i que són satellitzats pels Estats Units. D'aquesta manera afavoreixen en l'opinió un imperialisme crepuscular.

De Gaulle intervé aleshores tot creant una segona il·lusió: confereix a França una imatge de renaixement, descolonitza fins a un punt que l'esquerra no hauria concebut mai i trenca amb els americans. I l'opinió, en nom de la grandesa de la nació, continua votant dòcilment i contradictòria.

De Gaulle trencà també amb Europa.

Després de la seva caiguda, Europa pogué tornar a encaminar-se, però sota les noves limitacions que ell havia dut, com fou la regla estricta de la unanimitat en les deliberacions del Consell de Ministres. Europa era tancada, i Pompidou pogué obrir-la sols amb

la proposta d'un Consell de Caps d'Estat, que era una contradicció final portada a les institucions comunitàries.

Els quaranta-tres anys de pau que hem viscut són, doncs, el marc històric en què els Estats, condemnats, com a estructures territorials, per l'evolució del món i del mateix continent menen una lluita de supervivència. El que hem dit de la incapacitat de la Comissió i del Parlament ha de ser interpretat així, diacrònicament: la batalla no s'ha acabat. L'Acta Única és, d'una banda, el fruit de la negociació entre el nivell estatal de gestió econòmica i el nivell supraestatal de decisió; d'altra banda, dibuixa la frontera que l'Estat no vol abandonar, ni tan sols econòmicament.

Nivell i frontera: la fórmula és potser difícil. Però em sembla que conté la clau de la nostra situació actual. Nivell: quan va prendre el poder, de Gaulle va afavorir una vera invasió de l'economia francesa per part de la concentració capitalista extraterritorial. El nivell d'independència de la societat francesa va ser reduït en pocs anys: fou la «nova societat». Però de Gaulle no podia admetre que les fronteres formals d'aquesta societat fossin violades o aflonjades. No prohibia la invasió no-institucional. No podia tolerar la mínima pèrdua institucional de l'entitat francesa.

La mateixa distinció es fa, uns cinc anys abans, el 53, a l'Estat espanyol. El compromís entre els Estats Units, el Vaticà i el franquisme negociat per l'Opus Dei afavoreix també la invasió capitalista. El nivell d'independència de l'economia i de la societat cau. Però els límits del poder franquista no canvien: una nova Constitució no tocarà el principi de l'Estat tradicionalista.

El punt més dramàtic de la contradicció entre nivells i fronteres és, ja ho sabem per experiència, el problema de les competències regionals. L'Estat de tipus francès i espanyol no pot tolerar de no tenir la responsabilitat de l'economia de les seves regions, i no pot admetre un diàleg entre Europa i aquestes. Fa vint anys que la Comissió prova de fer caure aquest pestell del pany. Ara roman tancant l'Acta Única.

D'aquesta manera, des de fa quaranta anys, una política de desnivell econòmic s'arrecera contra la decisió d'Europa dins les mateixes institucions europees.

Posaré dos exemples que són molt coneguts, però potser encara molt mal analitzats.

Quan, el 1952, fou creada la CECA (la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer), Bèlgica era un productor important en la seva part meridional, la part valona. D'altra banda, l'Estat belga estava dirigit per una classe no necessàriament valona, per bé que francòfona.

La CECA es trobà enfrontada al cost excessiu del carbó belga. El seu president era el belga Paul-Henri Spaak. El funcionament de la CECA va retardar, d'una manera que semblava normal, deu anys, poc més o menys, la crisi de la producció valona. Europa es condemnà a pagar el preu de l'operació, de bell antuvi segons una perequació i, després del 59, sota la forma d'ajut contingent. L'Estat francès, que pagava d'aquesta manera els seus competidors directes en el mercat, decidí d'oferir a Europa el sacrifici de la part menys competidora, és a dir, més perifèrica de la seva producció: el carbó d'Aquitània.

L'exemple segon és la fixació dels preus agrícoles. Després de la feina dels Tractats de Roma, França va decidir de prendre l'ofensiva en aquest tema. Darrera de França hi havia una potència econòmica concreta: el *lobby* dels productors de blat dels voltants de París i de sucre del Nord. Era el moment en què Alemanya tenia problemes amb els seus agricultors, també productors de blat. D'un costat, el món del nou capitalisme agrari francès; de l'altre, una classe potser condemnada, però que tenia la força electoral a la República federal. I la negociació es féu. Una paradoxa fou establerta: la producció més excedent d'Europa tindria dret al sosteniment més fort. D'aquesta manera començà el desordre a Europa. Ha augmentat fins al punt que, avui, els recursos de la Comunitat serveixen principalment (en un setanta-tres per cent) per a sostenir una producció paràsita.

Els moviments de pagesos i d'obriers, sobretot a Occitània, han denunciat Europa fins avui. Tenen raó, però mitja raó. Cal condemnar els amos del joc econòmic. Ells són capaços de penetrar directament en la realitat dels mercats estatals, i són capaços també d'utilitzar els Estats per a imposar els seus interessos a la Co-

munitat. L'abandó del nivell estatal i la defensa de la frontera nacional tenen les mateixes conseqüències. Aquestes conseqüències, que vàrem anomenar, fa vint anys, «colonialisme interior», han portat la societat occitana a la ruïna. La fatalitat no és Europa, és l'Estat francès, un instrument que no hem tingut mai a les mans i que ha servit per a la nostra destrucció.

* * *

Ara bé... Vint anys després, l'anàlisi ha de tenir en compte els canvis, que són molts, i estructurals.

Per por d'allargar-me massa, seré esquemàtic. D'una manera o d'una altra cal enunciar les condicions del nostre viure.

Els fets nous, em sembla que són tres, i que van lligats.

Primer fet: el nivell d'intervenció en el marc estatal ha canviat molt. Des de fa vint anys, principalment des del primer xoc petroler, tothom sap que la decisió econòmica i financera és, a tot arreu d'Europa, mundial. Les concentracions capitalistes gegants que regeixen la prosperitat dels espais, i, doncs, la vida de les poblacions, ara no són res si no són transcontinentals. Això significa que la construcció final del Mercat Comú, en termes d'Acta Única, no és de cap manera la delimitació d'una àrea com foren o provaren de ser els mercats dits nacionals del segle dinou, tancats i autoregulats. Estem construint un camp particular de la competència universal. Europa, el 93, no serà res més que una província del món. I pensem que, en aquell moment, si les coses continuen com van des de fa dos anys, el món de l'Est tampoc no serà tancau.

Els efectes d'aquesta ampliació es veuen ja damunt i dessota dels Estats. Damunt, perquè ja cap Estat no pot utilitzar, per protegir-se de l'extraversió, el sacrifici de les seves perifèries: els recursos històrics de la planificació regional s'han expandit a França cap al 80. Les zones industrials del Nord i de Lorena, a les quals fou sacrificada la producció occitana als anys seixanta, coneixen ara una situació pitjor que les meridionals. Tot el territori francès està en el malestar, i l'extraversió de la seva economia, que fa d'ell una dependència, és comparable a la fugida de recursos que havia

protagonitzat en altre temps la burgesia industrial del Llenguadoc i de Provença. Però, aquesta vegada, no hi ha cap entitat estatal superior; aquell Estat nou, Europa no el serà.

Dessota dels Estats, neix la possibilitat de la inversió financera i tecnològica directa. En un territori envaït, no existeix una frontera que pugui aturar l'estratègia del capital concentrat sota un nom anglosaxó o japonès; modificació d'un fet transcendent que no es podia preveure fa deu anys. En algunes zones de pobresa apareixen ara pols de desenrotllament totalment nous, si el diner foraster hi arriba. Aquest és el cas de la mateixa Tolosa, al bell mig d'una regió prèviament esfondrada pels efectes de la repartició hexagonal de les activitats productives. Però a Tolosa hi ha també retorn de l'Estat, amb la reconversió de l'aeronàutica. A Montpeller la cosa és més clara. Aquí l'arrencada tecnològica i econòmica ve del casament, si puc dir-ho així, de la Universitat amb la inversió supranacional.

Catalunya representa avui el cas límit d'aquell contornejar de l'Estat. La seva economia moderna s'ha fet mitjançant una autoalliberació, vull dir per concentració i actualització d'activitats pròpies, i pels ajuts de fora, l'últim dels quals va ser la vinguda del Kondo Group a la tardor del 87. Catalunya ha reeixit en la seva inserció autònoma, sobre la base del compromís espanyol del 53, dins el circuit mundial, i continua desenclavant-se d'Espanya. El 92, amb els Jocs Olímpics, l'acabament de la ciutat tecnològica del Vallès, i potser el començ de la relació triangular Barcelona-Tolosa-Montpeller, ara sabem que serà un any català.

El fet segon és la percepció dels espais de la vida dels pobles. A tot arreu Europa està organitzant-se en relacions transestatals. Als anys cinquanta i seixanta els imperatius industrials havien recreat una mena de Lotaríngia, un poder del centre d'Europa, que lateralitzava París, i això fou una preocupació de primer ordre en el temps de de Gaulle. La cosa no ha canviat gaire. La reivindicació francesa de París capital europea és la forma actual de la protesta Delouvrier dels anys seixanta. França està promovent París, com Catalunya Barcelona, per a l'*euroround* del 93.

Dins el moviment general, la relació triangular, que dèiem,

Barcelona-Tolosa-Montpeller té un paper principal, dos nivells i dues significacions. Al nivell immediat vol dir que la lògica de l'acostament i de l'articulació del Nord i del Sud del Pirineu és d'ara endavant més forta que la lògica artificial de la frontera francesa-espanyola. L'artifici ha durat tres segles per impedir-nos de llegir el mapa. Ara venç la naturalesa.

Al nivell més extens, és palès que el Mediterrani està ressorgint del seu son de quatre segles, per l'efecte de la descolonització, i també per l'efecte de la mutació tecnològica. L'hegemonia del Nord era feta antany del poder de l'Estat colonitzador i del poder del carbó i de l'acer. Ara, els llocs, ja no hegemònics, sinó organitzadors dels espais amples són aquells on hi ha la més gran concentració d'iniciatives creadores en informàtica, buròtica, química avançada, ecologia, etc. I també els llocs on hi ha la més aguda i atrevida visió de l'esdevenidor de les societats; en una paraula: el sentit més modern de l'autonomia.

Ara arribem al tercer fet, aquell que lliga els altres dos: la concepció autònoma. Aquí l'intellectual, l'escriptor, l'occitanista que us parla troba la justificació de la seva paraula. Estem vivint ja el temps de la programació, de la perspectiva, de la idea.

El poder modern no és tan poderós i artrític com el poder que van tenir i tenen encara els Estats, herència d'un mil·lenni d'Europa genocida, opressiva i xovinista. És un poder mòbil, obert, àgil, i que té la seva força en el sentit propi de la responsabilitat de les societats, no solament dins els territoris tancats, sinó també enllà dels horitzons.

A catalans i occitans ens cal ésser els homes del poder nou. Hem viscut molt de temps arrelats en la nostra pesantor històrica, en la nostra identitat, com dèiem. Els catalans reeixiren d'aquesta manera a salvar-se com a poble distint. Els occitans, que teníem a l'esquena l'Estat més centralitzat del món i al cervell una ocupació mental, vàrem perdre dues batalles: la batalla dels anys setanta del dinou i la batalla dels altres setanta, els últims.

Estem, els dos pobles germans, actualment, en una gran desigualtat. És veritat que l'espai comú de la nostra vida té un paper principal a jugar en la rearticulació del Mediterrani i de l'Europa

septentrional, d'Àfrica, d'Àsia i del món atlàntic que s'anomena comunament «negociació Nord-Sud». Aquest és un fenomen derivat del desplaçament, fa deu anys, del poder d'iniciativa i cultural als Estats Units d'Amèrica, des de Nova Anglaterra fins a Califòrnia. Els homes que el controlaran entraran amb bon peu al segle vint-i-unè. Això, el personal polític i cultural català ho sap molt bé. No ho sap gens ni mica el personal de les regions entre Bordeus i Niça. Aquí els Comissaris europeus solen trobar una manca absoluta de comprensió d'Europa i de responsabilitat regional. És un país on un President de regió no pot entendre mai que el seu lloc té més arrelament al món que una conjuntural cartera ministerial a París. L'alienació provincial al centralisme genera els cecs de la regió en nom de la ceguesa nacional. És també la conseqüència d'allò que podem dir-ne, sense equivocar-nos, la «crisi de la nació». Aquesta crisi va començar a la postguerra, quan un país vençut quatre anys abans va emprendre una política imperialista totalment anacrònica. Va pujar al cim al moment del canvi de República. França no ha trobat encara la sortida d'aquest malestar. No ha perdut l'ús d'un llenguatge oficial arcaic i la seva pretensió maníaca d'hegemonia cultural.

El més greu d'aquesta actitud és que les capes socials víctimes de l'evolució capitalista tenen, des de fa trenta anys, un recurs en una ideologia que no ha estat mai criticada. Hi ha un lligam històric entre el pojadisme del 56 i el lepenisme del 86. El feixisme és sempre impensable i sempre possible en aquesta França que, a diferència d'Alemanya, Espanya i Itàlia, no l'ha tingut mai al poder i no l'ha liquidat mai. La paradoxa actual és que l'esquerra i la dreta liberal franceses no poden rebutjar el perill sinó amb arguments nacionalistes.

No oblidem, en aquest sentit, que el pojadisme fou majoritàriament un fenomen sociològic occità. El lepenisme també ho és, occità i nord-català. Entre les dues onades de l'alienació, l'ona d'occitanisme popular dels anys 70 apareix com la possibilitat transitòria d'anàlisi lúcida i de democràcia veritable, que el centralisme no va voler reconèixer.

L'espai occitano-català és ara mateix el marc d'una invenció

de futur per a homes lliures i feliços. Les cultures occitana i catalana ja no són la celebració d'identitats mantingudes, sinó les eines d'una comprensió de les mutacions.

Ho dic, per acabar, amb una segona intenció històrica. I aquí parla l'occitanista, parla l'historiador i parla l'escriptor.

A Tolosa de Llenguadoc, i en nom de toç el passat de Tolosa, penso ara precisament en la Revolució dita francesa de fa dos segles, en què els nostres avantpassats van tenir un paper importantíssim. Crec que la vera celebració d'un esdeveniment d'aquesta alçària és la comprensió. I la comprensió ens diu que la filiació no és la repetició ritual. Potser en aquest moment d'Europa neixen i s'imposen uns altres drets universals de l'home i del ciutadà: dret al país, dret a la llibertat d'escollir el lloc de vida, per exemple. Aquests drets, no els veig néixer en les capitals estatals. És possible que Catalunya i Occitània siguin el seu gresol.

Penso també en el moment més alt de la consciència col·lectiva de Tolosa, quan, al segle XIII, un poble va lluitar aquí per la llibertat de creure, i de viure, i d'organitzar-se segons el seu albir, contra l'ocupació d'un exèrcit i contra la Inquisició. Citaré, doncs, una vegada més el nostre poeta anònim, defensor d'una dignitat nostra i universal, que tenia aleshores els noms de *pretz* i de *paratge*, però les paraules velles sempre poden renovar el seu sentit per portar el seu plet al tribunal, com diu el text, de la història:

Car aprosma'l demans,
Car una flors novela s'espandís per totz pans
per que Pretz e Paratges tornarà en estans.

Tinc el goig de saludar-vos, amics, a Tolosa, en aquesta llengua i amb aquesta esperança.

ROBERT LAFONT